

โดยทั่วไปเราท่านทั้งหลายมักจะพบว่า พระอาจารย์ผู้มีชื่อเสียงในด้านการปฏิบัติธรรมนั้น ส่วนใหญ่มักไม่มีชื่อเสียงในด้านการแสดงธรรม ในทางกลับกัน พระที่เป็นที่ยอมรับในด้านการแสดงธรรม ก็มักไม่ใช่พระนักปฏิบัติ แต่หลงพ่อ วัดปากน้ำท่านไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพราะเหตุที่ท่านเป็นพระนักปฏิบัติที่มีความสามารถในการแสดงธรรมได้อย่างดีเยี่ยม ทุกๆ วันอาทิตย์และวันธรรมสวนะ ท่านจะลงแสดงธรรมในโบสถ์เป็นประจำไม่ได้ขาด รวมทั้งในวันอื่นๆ ที่ญาติโยมผู้มาถวายภัตตาหารอาราธนาท่าน พระธรรมเทศนา

ที่ท่านนำมาแสดงนั้นส่วนมากท่านค้นคว้ามาจากพระไตรปิฎก
แสดงหลักฐานที่มาอย่างชัดเจน ยกพระบาลีมาแปลเป็นข้อๆ
แล้วจึงขยายความสู่การปฏิบัติ ท่านเป็นพระอาจารย์ที่**เพียบ
พร้อมทั้งปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ตลอดจนเทศนา** ซึ่งยากจะหา
ผู้ใดมีคุณสมบัติครบถ้วนถึงเพียงนี้

หากจะมีผู้สงสัยว่าเรื่องความสามารถในการเทศน์ของ
หลวงพ่от่านนั้นจะเป็นที่น่ายอมรับมากน้อยเพียงใด ในเมื่อ
ผู้ที่ฟังท่านเทศน์นั้นก็ล้วนแต่เป็นศิษย์ของท่าน อาจเป็น
เพราะความเคารพเลื่อมใสในตัวท่านผู้เป็นครูบาอาจารย์ของตน
จึงเกิดจินตาคติเห็นดีเห็นงามไปหมดก็ได้

ข้อกังขาเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่น่าพิจารณา เพราะผู้ที่ได้รับ
การยกย่องว่ามีความสามารถอยู่ในหมู่คณะของตน โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในขณะที่ตนเป็นผู้ปกครองสูงสุดอยู่ในหมู่คณะนั้น
จะเชื่อได้อย่างไรว่ามีความสามารถปราดเปรื่องจริงๆ

ประเด็นนี้มีข้อพิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า พระเดช-
พระคุณท่านไม่ใช่แกล้งล้าอยู่แต่ในกำแพงของวัดปากน้ำ
เท่านั้น แต่ท่านได้เคยบันลือสีหนาทให้เป็นที่ยปรากฏต่อสังคม
นอกวัดปากน้ำมาแล้ว และสถานที่ที่ท่านได้ไปสร้างกิตติศัพท์
อันงดงามนั้น ก็ไม่ใช่สถานที่ธรรมดาทั่วไป แต่เป็นสำนักที่ได้
ชื่อว่าเป็นแหล่งรวมบรรดาบัณฑิตผู้รู้ทั้งฝ่ายปริยัติและปฏิบัติ

ทั้งหลายในยุคนั้นทีเดียว สำนักดังกล่าวนั้นก็คือ วัดมหาธาตุฯ ทำพระจันทร์

เรื่องมีอยู่ว่าท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม (ช้อย จานทรโต ป.ธ.๙) อธิบดีสงฆ์แห่งวัดมหาธาตุฯ และเป็นพระสังฆมนตรีแห่งการปกครองคณะสงฆ์ไทยในครั้งนั้น ท่านเป็นพระมหาเถระผู้ใหญ่ที่สนใจและสนับสนุนการสอนเจริญสมาธิภาวนาของหลวงพ่อกมาก ครั้งหนึ่งท่านได้มีหนังสือมาอาราธนาหลวงพ่อกให้ไปแสดงธรรมเรื่อง “กัมมัฏฐาน” ที่พระอุโบสถวัดมหาธาตุฯ ในวันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๙๐ ครั้งนั้นมีพระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา มาฟังกันอย่างล้นหลาม เฉพาะพระภิกษุสามเณรนั้น มากจนกระทั่งอาสนะไม่พอนั่ง จนต้องมานั่งกับพื้นพระอุโบสถ หลวงพ่อกแสดงพระธรรมเทศนาประมาณชั่วโมงเศษ สร้างความประทับใจแก่หมู่คณะชาววัดมหาธาตุฯ เป็นอย่างมาก

หลังจากครั้งนั้นแล้ว ท่านเจ้าคุณก็ได้นิมนต์หลวงพ่อกไปสอนเจริญภาวนาอีกหลายครั้ง หลวงพ่อกเองท่านก็เคารพนับถือและมีความสัมพันธ์กับท่านเจ้าคุณเป็นอย่างดี อาจเป็นเพราะว่าท่านทั้งสองเป็นผู้มองการณ์ไกล และคิดการใหญ่เหมือนกันได้

ครั้งหนึ่ง ท่านเจ้าคุณคิดจะปรับปรุงการศึกษาของสงฆ์

ทั่วประเทศ โดยจัดในรูปของวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นตามพระราช-
ดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้
พระภิกษุสงฆ์มีความรู้และวิจารณ์ญาณกว้างไกล และเพื่อให้
เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ พระองค์ได้ทรง
วางแนวทางการจัดหลักสูตรไว้ดังนี้ “เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้
ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลใน
การเผยแผ่พุทธธรรม สถาบันแห่งนี้ในส่วนแห่งมหานิกาย
ให้ชื่อว่า **มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**” พระองค์ได้พระ-
ราชทานพระนามของพระองค์เป็นชื่อวิทยาลัย ซึ่งตั้งอยู่ ณ
วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

แต่ตั้งเดิมนั้นคณะสงฆ์ไม่อาจสนองพระราชดำริได้ทันที
เพราะไม่มีพระมหาเถระรูปใดจะมีศักยภาพเพียงพอต่อการ
สนองพระราชดำรินั้นได้ จนมาในสมัยที่พระพิมลธรรม (ช้อย
จานทตฺโต) ได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุฯ จึงคิด
สนองพระราชดำรินั้น แต่งานนี้เป็นงานใหญ่ต้องใช้ทุนทรัพย์
เป็นจำนวนมาก เป็นภาระที่ท่านเจ้าคุณหนักใจมาก ท่านจึง
เรียกประชุมพระเถรานุเถระเพื่อปรึกษาหาวิธีการระดมทุน

ครั้งนั้น หลวงพ่อวัดปากน้ำก็เป็นพระเถระรูปหนึ่งที่ท่าน
เจ้าคุณนิมนต์เข้าประชุมด้วย และหลวงพ่อท่านได้เสนอความ
คิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการหาทุนทรัพย์ในครั้งนั้น กล่าว

คือให้ถือว่าการปรับปรุงการศึกษาของคณะสงฆ์ตามพระราช-
ดำรินี้เป็นภาระหน้าที่ของคณะสงฆ์ทั่วทั้งสังฆมณฑล เพราะ
สถาบันนี้เป็นแหล่งผลิตศาสนทายาทให้ออกมาเผยแผ่พุทธ-
ธรรม **การศึกษาของพระภิกษุสามเณรจะเป็นเครื่องชี้ชะตา
กรรมของพระพุทธศาสนาในอนาคตกาล** จึงเป็นการสมควร
ที่พระเดชพระคุณทั้งหลายจะต้องให้การสนับสนุน ส่งเสริม
ให้เป็นไปตามพระราชดำริ การก่อสร้างอาคารเรียนนั้นต้อง
ใช้ทุนทรัพย์มากก็จริง แต่ถ้าได้ความร่วมมือเพียรร่วมแรง
ร่วมใจกันของพระสังฆาธิการทั่วสังฆมณฑล ถึงจะเป็นงาน
ใหญ่ก็ไม่เหลือวิสัยที่จะทำได้ โดยขอเสนอให้ท่านเจ้าคุณ
พระพิมลธรรม ซึ่งดำรงตำแหน่งสังฆมนตรีว่าการปกครองมี
บัญชาขอความร่วมมือให้พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสขึ้นไป
จัดผ้าป่าขึ้นวัดละ ๑ กอง เพื่อสมทบทุนก่อสร้างอาคารเรียน
ของวิทยาลัยสงฆ์ โดยวิธีการเช่นนี้ การก่อสร้างและการ
จัดการศึกษาคงเป็นไปได้ตามพระราชดำริ

ในครั้งนั้น หลวงพ่อท่านก็ได้เป็นกำลังสำคัญของท่าน
เจ้าคุณ ในการจัดหาทุนและดำเนินการก่อตั้งสถาบันในพระ-
ราชดำรินั้นได้เป็นผลสำเร็จ นอกจากนั้นท่านทั้งสองยังได้
ร่วมกันคิดร่วมกันทำโครงการต่างๆ เพื่อความเจริญแก่พระ-
ศาสนายู่เสมอ อนึ่งการได้อาศัยบารมีจากตำแหน่งของพระ

มหาเถรานุเถระรูปนี้ย่อมสามารถผลักดันงานพระศาสนาได้อย่างกว้างขวาง น่าเสียดายที่เมื่อท่านเจ้าคุณถึงแก่กรรมภาพแล้ว โครงการบางอย่างต้องถูกระงับไป

ในเรื่องการเผยแผ่วิชชาธรรมกายในครั้งนั้น หากหลวงพ่อบอกท่านเห็นว่า พระภิกษุสามเณรหรือแม่ชีท่านใดมีความสามารถพอจะออกไปสอนเจริญภาวนาได้แล้ว ท่านก็จะส่งออกไปตามที่ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และในจังหวัดต่างๆ ในบางแห่งนั้น เมื่อคนในท้องถิ่นมีความศรัทธาในการเจริญภาวนาดีแล้ว ก็มีการคัดเลือกพระภิกษุสามเณรหรือฆราวาสจากท้องถิ่นนั้นๆ มาศึกษาและปฏิบัติธรรมที่วัดปากน้ำ ในหลายๆ แห่ง ชาวบ้านเกิดความเลื่อมใสมาก จนถึงกับสร้างวัดได้เป็นหลักเป็นฐาน เช่น วัดเขาพระ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบุรี วัดเกษมจิตตาราม จังหวัดอุดรธานี วัดปากน้ำเทพาราม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสงขลา เป็นต้น

นอกจากโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรงแล้ว ท่านยังมีความคิดในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมอารยประเทศด้วย เรื่องเหล่านี้ท่านเคยปรารภให้พวกที่ได้ธรรมกายฟังเสมอๆ และเมื่อมีโอกาสหลวงพ่อบอกท่านจึงเสนอโครงการพัฒนาประเทศแก่ ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น เมื่อครั้งที่ท่านมาวางศิลา-

ฤกษ์สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมในปี พ.ศ.๒๔๙๓ โครงการพัฒนาประเทศที่หลวงพ่อดำเสนอไปมีดังนี้

๑.ให้สร้างอาคารสงเคราะห์เพื่อให้ประชาชนได้มีที่อยู่อาศัยของตนเอง โดยใช้เงินที่ได้จากการขายสลากกินแบ่ง

๒.ให้จัดสรรที่ดินให้เกษตรกรได้ใช้ทำมาหากินโดยทั่วถึงกันอย่างน้อยคนละ ๒๕ ไร่

๓.ให้ประกาศเลิกสูบฝิ่น

๔.ให้เลิกโสเภณี

๕.ให้ตัดถนนหนทางเพิ่มขึ้น เพื่อสะดวกแก่การคมนาคมการค้าขาย

โครงการพัฒนาประเทศที่หลวงพ่อดำท่านได้เสนอในครั้งนั้น มีอยู่หลายโครงการที่ ขพณฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เห็นชอบและได้ดำเนินการตามนั้นด้วย